

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE DREPT

TEZĂ DE DOCTORAT
(rezumat)

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Ion TURCU

Student-doctorand:
Sergiu GOLUB

2014

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE DREPT

FIDUCIA ȘI OPERAȚIUNILE FIDUCIARE

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Ion TURCU

Student-doctorand:
Sergiu GOLUB

2014

CUPRINS

LISTA PRESCURTĂRILOR

INTRODUCERE

CAPITOLUL 1. FIDUCIA. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

1.1. Noțiune

1.1.1. Definiția legală

1.1.2. Definiții doctrinare

1.2. Trustul și fiducia în alte sisteme juridice

1.2.1. Fiducia romană

1.2.2. Trustul în common law

1.2.3. Reglementarea fiduciei/trustului în Codul civil al Québecului

1.2.4. Reglementarea fiduciei în codul civil francez

1.2.5. Reglementarea fiduciei în Codul civil al Republicii Moldova

1.2.6. Reglementarea fiduciei în Codul civil al Federației Ruse

1.2.7. Reglementarea fiduciei/trustului în convenții internaționale și proiecte de convenții europene sau internaționale

1.2.8. Câteva considerații cu privire la idea de „transplant juridic”

1.3. Analiza definiției legale

1.3.1. Genul proxim

1.3.1.1. Fiducia – „operațiune juridică”

1.3.1.2. Fiducia - contract

1.3.1.3. Fiducia – act unilateral?

1.3.2. Diferența specifică

1.3.2.1. Constitutorul (ii)

1.3.2.2. Noțiune de „transfer”

1.3.2.3. Obiectul „transferului”

1.3.2.4. Problema transferului de „pasiv”

1.3.2.5. Fiduciarul (ii)

1.3.2.6. „Scopul determinat”

1.3.2.7. „Masa patrimonială autonomă”

1.3.2.8. Beneficiarul (ii)

1.4. Delimitarea fiduciei de alte operațiuni

1.4.1. Fiducia și contractul de report

1.4.2. Fiducia și contul escrow

1.4.3. Fiducia și stipulația pentru altul

1.4.4. Fiducia și substituțiile fideicomisare

1.5. Concluzii

CAPITOLUL 2. CONTRACTUL DE FIDUCIE ȘI EFECTELE SALE

2.1. Părțile contractului de fiducie

2.1.1. Constitutorul

2.1.2. Fiduciarul

2.1.3. Beneficiarul

2.2. Caracterele contractului de fiducie

2.3. Condițiile de fond

2.4. Condițiile de formă

2.5. Efectele contractului de fiducie

2.5.1. Efectele între constitutor și fiduciar

2.5.2. Efectele între fiduciar și beneficiar

2.5.3. Efectele între constitutor și beneficiar

2.6. Concluzii

CAPITOLUL 3. PATRIMONIUL DE AFECTAȚIUNE

CAPITOLUL 4. ADMINISTRAREA BUNURILOR ALTUIA

CONCLUZII

ANEXE

FIDUCIA ÎN CODUL CIVIL FRANCEZ

FIDUCIA ÎN CODUL CIVIL QUEBEC

FIDUCIA ÎN CODUL CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA

REGLEMENTAREA FIDUCIEI ÎN CODUL CIVIL AL

FEDERAȚIEI RUSE

BIBLIOGRAFIE

Cărți:

Articole, Studii:

REZUMAT

Codul civil, încă nou, chiar dacă s-au scurs deja doi ani de la intrarea în vigoare, a adus, pe lângă o rearanjare și o prinenire a instituțiilor vechi, și câteva instituții noi. Printre acestea, cu un nume ușor exotic și încărcat de simbolism, - fiducia. Numele latin, împrumutat de la zeița *Fides*¹, indică originile romane ale acestei operațiuni. Totuși, această instituție, răspândită prin multe sisteme de drept din multe țări, nu este o instituție unitară, ca același înțeles și același conținut². Fiducia (*Trust*-ul în arealul de

¹ *Fides* este zeița bunei-credințe în mitologia romană, simbolul personificat al loialității. Conform tradiției, cultul ei a fost întemeiat de regele Numa Pompilius și a fost totdeauna în strânsă legătură religioasă cu Jupiter.

Templul din Roma al zeiței *Fides* a fost construit (cca 254 î.C.) în apropierea Capitolului; sacrificiile se efectuau cu mâinile acoperite simbolic, pentru păstrarea inviolabilității secretului. Emblema zeiței avea același simbol - două mâini care se strâng reciproc. Cultul pentru *Fides* a apărut probabil în timpul regalității romane, când poporul roman își constituia preceptele de bază ale societății sale. Zeița patrona atunci fidelitatea față de înțelegerile și contractele încheiate. Preoții îi aduceau sacrificii, având mâna dreaptă (simbolul înțelegerii și asociațiilor) înfășurată într-o bucată de stofă. De altfel, și monedele, având pe avers efigia zeiței *Fides*, purtau pe revers același simbol al mâinii drepte, ca garanție pentru respectarea contractelor. (<http://ro.wikipedia.org/wiki/Fides> 14.03.2013)

Zeița *Fides* era personificarea romană a **Cuvântului Dat**. Era reprezentată ca o femeie bătrână cu parul alb, mai bătrână decât Iupiter însuși, ceea ce voia să sublinieze faptul că respectarea cuvântului dat era temelia oricărei ordini sociale și politice. Deja, *Rhome*, nepoata lui *Enea*, îi închinase un templu pe Colina Palatina. I se ofereau sacrificii cu mâna dreaptă înfășurată într-o bucată de pânză albă. (*Dicționar de mitologie greacă și romană*, ed. Saeculum I. O., București, 2001, *Fides*)

² Așa cum vom arăta mai încolo, în multe sisteme această instituție nu are, de fapt, nici un punct de convergență în afara denumirii romane *Fiducia*.

common law) este un exemplu tipic de instituție care are un regim juridic puternic diferit în funcție de sistemul de drept în care discutăm despre ea. De asemenea, trebuie menționat faptul că, în ciuda afinităților, cel puțin etimologice, cu operațiunea romană, în multe sisteme această instituție s-a metamorfozat puternic, repudiind modelul roman. O ecuație cu variații diacronice și geografice, complexitate ridicată, polimorfie „nativă” – elementele motivației abordării acestei teme.

Elementul de noutate a acestei teme în peisajul juridic românesc este evident. Cu o vechime de doi ani în sistemul nostru juridic, fiducia este *cvasi-neexploatăă*, atât la nivel teoretic³, cât, mai ales, la nivel practic⁴. Chiar dacă finalitatea acestei operațiuni putea fi atinsă prin mecanisme cunoscute de către sistemul nostru, un singur „instrument”⁵ (contract, operațiune, drept real(?)) care să asigure aceleași funcții nu exista. „Astfel, unele aspecte ale trustului pot fi întâlnite în concepte aparținând unor sisteme de drept continentale, precum: mandatele revocabile sau irevocabile, contractele de agenție sau de reprezentare (inclusiv mandatari care acționează în numele unor mandanți secreți), contractele de comision, aranjamentele fiduciare având la bază legea romană *fiducia cum amico* sau *fiducia cum creditore*, parteneriatele matrimoniale sau comerciale ale căror bunuri sunt distincte de patrimoniul privat al persoanelor care le compun sau conceptul conform căruia

³ La un moment dat, printre juriști circula o glumă, pe deplin concordantă cu realitatea, precum că există mai multe articole despre fiducie decât fiducii.

⁴ Conform datelor furnizate de către Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare, la 21.06.2013 existau 21 de avize inițiale de înscriere, adică 21 de contracte de fiducie. După cunoștințele noastre, articole despre fiducie la acea dată erau considerabil mai puține...

⁵ Am utilizat în mod intenționat genericul „instrument”, întrucât fiducia este reglementată la drepturile reale, clonată de pe **contractul** francez și definită drept „operațiune juridică” (art. 773 C.civ.).

patrimoniul celui decedat rămâne distinct de patrimoniul moștenitorului până la momentul acceptării sau conceptul conform căruia un furnizor de bunuri, rezervându-și dreptul de proprietate, este îndreptățit la o parte din veniturile obținute de pe urma vânzării acelor bunuri (dacă acestea se pot identifica în mod suficient) ca efect al subrogației reale cu titlu particular.”⁶. Desigur, pasajul anterior se referă la trust și nu la fiducie, dar în anumite limite și cu numeroase rezerve, cele afirmate despre trust se pot adapta și la fiducie (atât cea franceză cât și cea română).

Prin urmare, fiducia nu este numai un concept nou, ci și unul actual. Uzul timid, la ora actuală, a acestui mecanism, mai ales din partea mediului de afaceri se datorează elementului de noutate și de complexitate (desigur, și anumitor inadvertențe legislative și erori de reglementare), dar cu siguranță, aceste probleme odată fiind depășite, vom asista în viitor la o întrebuițare frecventă a fiduciei.

Importanța temei alese este evidentă, întrucât în locul numeroaselor mecanisme enumerate mai sus, care nu pot să asigure rezultatul scontat decât prin întrebuițarea lor combinată (care de multe ori poate provoca grave probleme de compatibilitate sau de sincronizare), fiducia poate (sau cel puțin ar trebui să poată) asigura rezultatul direct. Același autor, precitat, conchide: „Totuși, conceptul de trust este unul polimorf, mult mai versatil și mai puternic decât oricare dintre conceptele de mai sus”⁷.

Desigur, pentru juristul de sistem de drept romano-germanic încântarea poate să nu fie la fel de mare. Reacțiile

⁶ David Hayton, *Trusturile în dreptul internațional privat european*, în *Revista de Drept Internațional Privat și Drept Privat Comparat*, Editura Sfera juridică, Cluj-Napoca, 2006, p. 285-286. Pentru dezvoltări a se vedea și Dan Chirică, *Fiducia în Noul Cod civil*, în *Noile Coduri ale României. Studii și cercetări juridice*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 186

⁷ *Ibidem*

provocate de receptarea *trustului* de *common law*⁸ pot fi diferite: de la euforie la o reacție ostilă de delimitare față de orice tentativă a legiuitorilor continentali de a prelua instituția în cauză.

„Reaction to hearing the “trust” may well be one of caution and fear because it is natural to be fearful of what one does not really understand. The word is versatile and chameleonic-like, taking its meaning from its context, which has to be closely examined to reveal the full ramifications of the concept. The concept also has much historical baggage that makes it taken for granted in *common law* jurisdictions but makes it difficult to comprehend in other jurisdictions”⁹

Totuși, această instituție cameleonică a început să fie receptată pe scară largă și în sistemele de drept continental. Desigur, modalitățile și tehnicile utilizate de către legiuitorii naționali sunt diferite, la fel cum sunt diferite și rezultatele obținute în urma acestor procese, mai scurte sau mai lungi, de preluare.

În Franța, spre exemplu, acest proces de preluare a fost unul de durată¹⁰. Au existat mai multe tentative¹¹,

⁸ Ne vom referi, în special, la trustul britanic și cel din SUA. Si în sistemele de *common law* sunt cunoscute mai multe variații de trust. A se vedea spre exemplu trustul din Scoția sau cel din Africa de Sud.

⁹ D.J. Hayton, S.C.J.J. Kortmann, H.L.E. Verhagen, *Principles of European Trust Law*, Kluwer Law International – W.E.J. Tjeenk Willink, 1999, p. 29.

¹⁰ Genèse de la loi instituant la fiducie en France. - La fiducie, qui, de manière résumée, implique le transfert de droits patrimoniaux par une personne (le constituant) à une autre (le fiduciaire), a charge pour ce dernier de réaliser une affectation déterminée au profit d'un bénéficiaire (V. C. civ., art. 2011), a été longtemps méconnue en France. Toutefois, à la fin des années 1980 et au début des années 1990, des avant-projets de loi relatifs à la fiducie ont été préparés, des colloques et autres travaux y ont été consacrés, et, le 20 février 1992, un projet de loi instituant la fiducie fut déposé sur le bureau de l'Assemblée nationale. Ce

practica fie a utilizat pe scară largă mecanisme fiduciare

projet ne fut jamais mis en discussion. La conjonction de craintes fiscales et d'absence de volonté politique suffisamment marquée l'explique sans doute, Fr. Barriere, *Fiducie*, Rep.civ.Dalloz, janvier 2008, mise a jour 12/2010, studiu inspirat din articolul: La fiducie. Commentaire de la loi n 2007-211 du 19 février 2007, Bull.Joly2007.440 și 2007.556.

“Pendant longtemps, le fiducie este restée absente du système juridique français si bien qu'on a pu la qualifier de *belle juridique au bois dormant* (Cl. Champaud, La fiducie ou l'histoire d'une belle juridique au bois dormant du droit français, RDAI 1991-689.) ou encore d'*Arlesienne* ... Cette absence était justifiée tant par des raisons théorétiques, telles que les principes d'unicité du patrimoine et de la propriété, que par des raisons pratiques, le spectre d'évasion fiscale et du blanchiment étant très présent. Cette carence n'a cessé d'être dénoncée par les universitaires comme par les praticiens conscients d'une part de la nécessité, pour faire face au développement de la mondialisation économique et de la globalisation du trust, d'instituer un *mécanisme apte à répondre à la vive concurrence* que le trust ferait aux institutions civilistes sur le territoire (M. Cantine-Cumyn, *L'avant-projet de la loi relatif à la fiducie, un point de vue civiliste d'outre atlantique*, D. 1992 Chron. p. 117 n. 1) et d'une autre part, de l'ampleur des besoins pratiques, notamment en matière de transmission successorale et de sûretés, de recourir à un tel mécanisme. Pourtant, malgré ce plaidoyer en sa faveur et malgré l'existence de projets de loi, l'introduction de la fiducie en France était restée lettre morte pendant plus de quinze ans”, Bouteille Magali, *La fiducie. Un potentiel inexploité*, disponible la <http://cnriut09.univ-lille1.fr/articles/Articles/Fulltext/75a.pdf>

¹¹ Proiectele din anii 1989, 1992, 1995. Attendue depuis de nombreuses années, la fiducie vient finalement d'être intégrée en plusieurs étapes dans notre droit positif. La loi du 19 février 2007 fait suite à plusieurs projets, qui tous, ont avorté, succombant aux craintes de détournement du mécanisme de la fiducie aux fins soit de fraude ou d'évasion fiscale, soit de blanchiment d'argent exprimées par chaque gouvernement en place, Al. Berdah, *La fiducie, în Specificitate și complementaritate în dreptul privat european. Conflictele de legi și jurisdicții și integrarea juridică europeană*, coord. Dan Andrei Popescu, Editura Hamangiu, București, 2012.

sau *cvasi*-fiduciare (*les fiducies avant la fiducie*), fie a căutat jurisdicții mai prietenoase¹², jurisprudența a avut și ea un cuvânt de spus în validarea acestor mecanisme, iar legiuitorul nu a putut rămâne impasibil față de aceste realități¹³.

Nici în România legiuitorul autohton nu a putut rămâne imun la mișcările pe piața internațională a fiduciei și, urmând *eternul model francez*, în anul 2009, fără prea multe ezitări, îndelungi căutări, impulsuri din partea practicii, imbolduri din partea jurisprudenței și fără, practic, nici un fel de dezbateri publice asupra subiectului a reglementat fiducia. După cum am sugerat deja, reglementarea nu a fost una originală, generată de nevoile

¹² *Utilisations du trust par des entreprises françaises*. - Les sociétés françaises ont eu recours au *trust* pour satisfaire certaines opérations. Ainsi en est-il, par exemple, des défaisances (*economic in substance defeasance*) : des sociétés françaises souhaitant alléger le passif de leur bilan (par exemple la société Peugeot en 1987) ont recours à un *trust* auquel a été transféré le service de la dette, moyennant un transfert de liquidités ou de titres devant permettre d'en assurer le remboursement. Ainsi en est-il également de certains rapprochements d'entreprises : lors des opérations Terra Laval/Sidel et Schneider/Legrand en 2001 (deux offres publiques d'acquisition impliquant des sociétés françaises et rentrant dans les seuils de contrôle de la concurrence communautaire), la presse a révélé que les actions acquises suite aux offres publiques et dans l'attente de l'éventuelle autorisation communautaire ont été mises en *trust*, ce qui peut paraître déconcertant, les actions acquises étant régies par le droit français (la Commission Européenne a depuis - le 2 mai 2003 - institué un contrat type de *trust* pour ce type d'opérations). Alstom, lors de sa restructuration en 2003, a également eu recours au *trust* ; la Française des Jeux l'utilise actuellement afin de structurer le jeu « Euromillions ». Signe d'une lacune du système juridique français, pauvreté (relative) qui impose de franchir les frontières pour assouvir des utilités pratiques, Fr. Barriere, *Fiducie*, Rep.civ.Dalloz, janvier 2008, mise à jour 12/2010, pct. 15.

¹³ Desigur, modul de implementare este o cu totul altă discuție pe care o vom purta la momentul potrivit.

și realitățile practice¹⁴, ci a fost ceea ce în doctrină a primit diverse denumiri de-a lungul timpului – transplant juridic, implant juridic. Dar, nici acesta nu a respectat întocmai regulile genului, fiind mixate cel puțin două surse primare de inspirație, care au fost supuse unui amplu proces de *nostrificare*. Rezultatul – *fiducia a la roumaine*¹⁵.

Chiar dacă se referea la alte instituții juridice, considerăm că aceste aprecieri sunt cât se poate de adevărate și actuale și în cazul fiduciei:

„Consecința este că dreptul privat continental tinde să dobândească un caracter metafizic, căci uneori își propune să creeze noi realități prin legiferare, deși istoria ne arată că dreptul este eficient numai dacă oglindește realitățile existente și se raportează la cerințele practicii. De altfel, se poate constata că supralicitarea rolului legiferării în reglementarea relațiilor sociale generează inflație legislativă și duce, în mod fatal, la adoptarea unor decizii contradictorii și neadecvate în cazuri în care pot fi soluționate foarte bine de către instanțele judecătorești prin valorificarea principiilor și procedeele juridice consacrate în evoluția dreptului (promisiunea de arbitraj, interdicțiile, stipulațiunile create la ordinul magistratului, *restitutio in integrum*, renunțarea în fața magistratului)”¹⁶.

Prin urmare, considerăm că pentru a decela natura juridică a fiduciei românești și caracterele juridice ale

¹⁴ A se vedea și Mihai David, *Experimentul european al fiduciei – realități și perspective* -, în *Drept și drepturi – tradiție și modernitate. In honorem Ion Deleanu*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p.107-126.

¹⁵ Parafrazând două surse ce vizau, ironic, originalitatea fiduciei franceze: C. Charvillat –Carrez, *Introduction de la fiducie a la française*, RLDA avr. 2007.31; S. Camara Lapuente, *Trust a la francesa*, InDret, mai 2005, n 283 (disponibil și la www.indret.com).

¹⁶ Emil Molcuț, *Rolul formalismului în evoluția dreptului*, în *In honorem Corneliu Bîrsan*, Editura Hamangiu, Revista Dreptul, București, 2013, p. 906.

acesteia, este necesar un studiu prealabil al surselor acestei operațiuni (și respectiv, al surselor acestei operațiuni). Astfel, un studiu elementar al fiduciei romane, al trustului de *common law*, a fiduciei franceze și a fiduciei quebecoise considerăm că este oportun și necesar.

Astfel, după o scurtă expunere a definiției legale și a principalelor definiții doctrinare, am întreprins o analiză sumară a sistemelor juridice enunțate. Am încercat să surprindem realitatea juridică existentă la momentul elaborării tezei. Ni se pare de ordinul evidenței că o încercare de a inova și de a aduce contribuții personale în materie de fiducie romană, trust de *common law*, fiducie/trust quebecoise, chiar și fiducie franceză se va demonstra, în foarte scurt timp, a fi un demers științific temerar și predestinat eșecului. Prin urmare, am încercat să realizăm o sinteză cu privire la principalele idei degajate din studiul sistemelor amintite, idei ce ne vor fi de un real folos în analiza fiduciei românești. Așadar, pe lângă aceste secțiuni compacte dedicate sistemelor în cauză, vom reveni cu argumente deduse sau împrumutate din aceste sisteme de-a lungul întregii lucrări.

Am considerat a fi util, probabil și din rațiuni subiective, un studiu comparativ al reglementărilor „fiduciei” în codul civil al Republicii Moldova și cel al Federației Ruse, odată din cauza faptului că un asemenea studiu nu a mai fost efectuat, din cunoștințele noastre, în arealul nostru juridic, apoi din cauza faptului că în cele două sisteme sunt reglementate două „fiducii” cu fizionomii juridice distincte de cele din sistemele care au servit drept sursă directă sau indirectă pentru fiducia românească.

Actor important, dar deopotrivă și produs, al internaționalizării și al globalizării, trustul (fiducia) nu putea să nu facă obiect de studiu al „legiuitorilor supranaționali”. O scurtă subsecțiune dedicată acestora, din nou fără pretenții de originalitate sau inovare, va întregi imaginea de ansamblu asupra fiduciei.

Secțiunea dedicată fiduciei în alte sisteme juridice va fi finalizată cu câteva considerente cu privire la „transplantul juridic”. În fond, finalitatea acestei secțiuni în integralitatea sa se poate concentra în ideile și concluziile acestei din urmă subsecțiuni. Nu credem că poate fi pus sub îndoială faptul că fiducia din codul civil român este un „transplant juridic”, de altfel, nici legiuitorul nu o face. Prin urmare, depistarea organismului donor, modul de prelevare a „organului”, testele de compatibilitate, operația de transplant în sine, tratamentul postoperatoriu, medicația de compatibilizare etc., toate sunt cât se poate de importante pentru studiul pe care ni l-am propus.

Următoarea secțiune este dedicată analizei extinse a definiției legale. Genul proxim – noțiunea de „operațiune juridică” este analizat detaliat, în încercarea de a surprinde toate potențialele conotații ale acestei expresii. Am analizat mecanismul contractual al fiduciei, unica direcție imprimată de legiuitor prin actuala reglementare. De asemenea am analizat posibilitatea înființării unor fiducii prin manifestări unilaterale de voință – adică prin acte juridice unilaterale. În acest context, am antamat câteva discuții legate de „patrimoniul de afectare” și transferul între diferitele mase patrimoniale din cadrul unui patrimoniu. și aici ne-am confruntat cu problema generată de „transplantul” legislativ efectuat în pripă și fără o analiză riguroasă a compatibilității cu sistemul destinatar. Câteva propuneri de *lege ferenda* au fost făcute, în vederea îmbunătățirii anumitor aspecte, catalogate de către noi drept puncte nevralgice ale actualei reglementări.

Diferența specifică a acestei noțiuni a fost analizată în subsecțiunea următoare. Elementele componente au fost analizate separat: constituitorul(ii), noțiunea de transfer, obiectul transferului, problema transferului de pasiv, fiduciarul(ii), scopul determinat, masa patrimonială autonomă și beneficiarul(ii).

Pentru întregirea viziunii de ansamblu asupra acestor aspecte, ultima secțiune este dedicată delimitării fiduciei de

alte operațiuni (printre acestea, contractul de report, contul *escrow*, stipulația pentru altul, substituțiile fideicomisare, fundațiile etc.)

Capitolul 2 este alocat analizei contractului de fiducie și efectelor sale.

În prima secțiune este demarată analiza părților contractului de fiducie - constitutorul și fiduciarul – urmată de investigarea situației beneficiarului, care nefiind parte în contractul de fiducie, joacă un rol esențial în economia generală a acesteia. Am abordat critic reglementarea regimului juridic al fiduciarului, considerat de către noi a fi mai mult decât restrictiv, din mai multe perspective. Din nou, considerăm că mimetismul juridic mecanicist și-a pus amprenta asupra „subdezvoltării” acestui element structural esențial în cadrul fiduciei. Câteva propuneri de *lege ferenda* au fost efectuate, reglementarea actuală fiind, în concepția noastră, unul dintre cei mai inhibitori factori care poate explica faptul că în mai mult de doi ani de la intrarea în vigoare a reglementărilor actualului cod civil au fost încheiate doar 25 de contracte de fiducie.

Caracterele contractului de fiducie sunt evidențiate în secțiunea următoare. Polimorfia nativă și proteitatea acestei tehnici poate fi remarcată cu ușurință în urma parcurgerii acestei secțiuni.

Condițiile de fond, urmate de cele de formă, în suită, completează analiza contractului de fiducie, în concepția actuală a legiuitorului. Anumite condiții sunt abordate critic, încercând identificarea rașunilor care l-au determinat pe legiuitorul român să se abată de la modelele de sine însuși alese.

Am criticat energic instituirea, fără nici un fel de rașune, din punctul nostru de vedere, a unui formalism exacerbant (formă autentică notarială în toate cazurile, fără excepții) – marcă exclusivă a legiuitorului român – în

condițiile în care, statistic¹⁷, circa 90% din valorile transferate în „fiducii” sunt „comerciale”¹⁸. Interesele înguste de castă profesională, canalizate greșit, cu ignorarea ostentativă a realității, mai demonstrează încă o dată, dacă mai era nevoie, justețea înțelepciunii populare – socoteala de acasă nu bate cu cea de la târg.

Publicitatea excesivă a fiduciei, cu tot cu utilitarismul său evident, nu face parte nici ea din punctele forte ale acestei reglementări.

Celelalte două capitole, care încheie prezentul studiu, ar putea constitui, cu siguranță, obiect de studiu individual pentru nu una ci o serie de teze de doctorat. Totuși, fiind într-o strânsă legătură cu tema aleasă, am considerat oportun să le tratăm și în cazul acestei lucrări.

„Patrimoniul de afectățiune”, în care vom sintetiza cele discutate de-a lungul întregii lucrări și vor încerca să le condensăm într-un singur capitol, dezvoltând direcțiile care nu au fost abordate și întărind cele atinse deja.

Capitolul „Administrarea bunurilor altuia”, cu un impact semnificativ asupra reglementării fiduciei, reprezintă și el o mostră de eșec legislativ de transplantologie juridică. Pe lângă aceste probleme de ordin *macro*, vom evidenția și câteva probleme grave de

¹⁷ Desigur, statisticile sunt dintr-un areal juridic în care acest mecanism este întrebuințat pe scară largă și se poate manifesta și pe tărâmul liberalităților, adică din SUA. „Aujourd hui, le *trust* este surtout utilise dans le cadre de relations commerciales (ainsi, plus de 90% de la valeur mise en *trusts* aux Etats-Unis I est dans de *trusts* a usage commercial, par opposition a des *trusts* a usage personnel, V. J.-H Langbein, *The Secret Life of the Trust: the Trust as an Instrument of Commerce*, (1997) 107 Yale L.J. 165, p.166)”, Fr. Barriere, *Fiducie*, Rep.civ.Dalloz, janvier 2008, mise a jour 12/2010, pct. 14.

¹⁸ Chiar dacă cunoaștem faptul că reprezintă, la ora actuală, cel mai puternic iritant al legiuitorului român, am utilizat noțiunea de „comercial” pentru a reda cât mai fidel înțelesul pe care l-am avut în vedere.

traducere și înțelegere greșită a noțiunilor juridice din habitaclul lor natural. Câteva propuneri de revizuire a acestor dispoziții contaminate au fost efectuate și în acest caz.

Toate capitolele se încheie cu câte o scurtă secțiune de concluzii, care sunt, mai degrabă niște observații ilative. În foarte multe cazuri este prematur de a trage concluzii în lipsa oricărui soluții jurisprudențiale și a unei practici solide de întrebuițare a acestei instituții. În anumite cazuri, ne-am permis, totuși, să avansăm anumite concluzii și chiar propuneri de *lege ferenda*.

Concluziile finale încheie această lucrare. Departe de gândul și intenția autorului – concluzii tranșante cu privire la varii probleme ridicate de legislația actuală, ci, mai degrabă declanșarea unor polemici cu privire la aspectele relevante. Polemici în care poate, de multe ori, vom reprezenta, într-un final, partea „perdantă”, dar care vor avea meritul să fi generat soluții teoretice și practice mai bune. Cu riscul de a părea hazardate, ne asumăm și propunerile de *lege ferenda*, cu aceleași observații și cu dorința ca analiza acestora să contribuie la ameliorarea cadrului normativ.

La finalul lucrării am introdus câteva anexe, pe care le-am considerat instrumente utile în vederea lecturii acestei lucrări. Reglementările legale, în extras, referitoare la fiducie din codul civil francez, codul civil Quebec, codul civil al Republicii Moldova, codul civil al Federației Ruse (cu o traducere alăturată care ne aparține).

De asemenea, avizele de înscriere în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare a fiduciilor existente până la ora predării lucrării.

O secțiune de bibliografie selectivă, citată și consultată și o tablă de materii încheie această teză.

În speranța unor critici cât mai plăpânde, invităm cititorul să întoarcă pagina care acoperă primul capitol al lucrării.

BIBLIOGRAFIE CITATĂ ȘI CONSULTATĂ

Cărți:

1. Dossiers pratiques Francis Lefebvre, *La fiducie. Mode d'emploi. Regime juridique, fiscal et comptable. Aspects internationaux*, 2 edition, Edition Francis Lefebvre, 2009. (405 p.) ISBN 978-2-85115-811-6
2. Geraint Thomas, Alastair Hudson, *The law of trusts*, Oxford University Press, New York, 2004. (1906 p.) ISBN 978-0198298946
3. Hayton & Marshall, *Commentary and Cases ok The Law of Trusts and Equitable Remedies*, 12 edition, David Hayton & Charles Mitchell, Sweet & Maxwell, London, 2005. (985 p.) ISBN 9780421901902
4. Association Henri Capitant, *La fiducie dans tous ses Etats*, Journee nationale. Tome XV/ Paris Est Creteil, Dalloz, 2011. (120 p.) 978-2-247-09055-6
5. Maurizio Lupoi, *Trusts. A comparative Study*, Cambridge Studies in International and Comparative Law, Cambridge University Press, 2000. (400 p.) ISBN 9780521623292
6. D.J. Hayton, S.C.J.J. Kortmann, H.L.E. Verhagen, *Principles of European Trust Law*, Kluwer Law International – W.E.J. Tjeenk Willink, 1999.
7. Gianluca Contaldi, *Il Trust nel Diritto internazionale privato italiano*, Milano, Dott.A.Giufre Editore, 2001 (441 p.) ISBN 9788814092510
8. *Trust&Fiducie. Concurrents ou complements?*, Actes du colloque tenu a Paris les 13 et 14 juin 2007, Academy & Finance, Geneve, 2007 (472 p.) 978-2-9700602-0-8-1
9. Robert Pearce, John Stevens, *The Law of Trusts and Equitable Obligations*, fourth edition, Oxford University Press, 2006 (915 p.) ISBN 97801992853558
10. Jan H. Dalhuisen, *Dalhuisen on Transnational and Comparative Commercial, Financial and Trade Law*, third Edition, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2007.
11. Michael P. Furmston, Cheshire, *Fifoot & Furmston's Law of Contract*, fifteenth Edition, Oxford University Press, 2007.
12. Alastair Hudson, *Equity and Trusts*, sixth Edition, Routledge Cavendish, London and New York, 2010.

13. *Annales Droit des affaires et droit commercial, Methodologie & Sujets corrigés*, sous la direction de Bernard Saintourens, Dalloz, 2009.
14. Septimiu Chelcea, *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific în domeniul științelor socioumane*, ediția a IV-a, Editura Comunicare.ro, București, 2010.
15. Umberto Eco, *Cum se face o teză de licență*, Editura Polirom, Iași, 2006.
16. François Martineau, *Petit Traité d'argumentation judiciaire*, 3e édition, Dalloz, 2008
17. Jean-Marie Denieul, *Petit traité de l'écrit judiciaire*, 7e édition, Dalloz, 2008
18. Reinhard Zimmermann, *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford University Press, Oxford, 1996.
19. *The Oxford Handbook of Comparative Law*, edited by Mathias Reimann and Reinhard Zimmermann, Oxford University Press, Oxford, 2008, Capitolul 13, *Comparative Law as the Study of Transplants and Receptions*, de Michaele Graziadei, p. 442.
20. Ovidiu Ungureanu, Cornelia Munteanu, *Tratat de drept civil. Bunurile. Drepturile reale principale*, Ed. Hamangiu, București, 2008.
21. Lionel Smith (editor), *The Worlds of the Trust*, Cambridge University Press, 2013.
22. Philippe Malaurie, Laurent Aynes, Philippe Stoffel-Munck, *Drept civil. Obligațiile* (traducere de Diana Dănișor după ediția a 3-a, a Philippe Malaurie, Laurent Aynes, Philippe Stoffel-Munck, *Droit civil: Les Obligations*, Defrenois, Paris, 2007), Editura Wolters Kluwer România, București, 2009.
23. Valeriu Stoica, *Drept civil. Drepturile reale principale*, vol. 1, ed. Humanitas, București, 2004.
24. Richard Helmholz, Reinhard Zimmermann, *Itinera Fiducia. Trust and Treuhand in Historical Perspective*, Editura Dunker & Humblot, Berlin, 1998.
25. Liviu Pop, Ionuț Florin Popa, Stelian Ioan Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile conform noului Cod civil*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
26. *Black's Law Dictionary*, Eighth Edition, Bryan A. Garner, editor in chief, Thomson West, St. Paul, 2004.

27. Vladimir Hanga, *Drept privat roman*, Editura Cordial, Cluj-Napoca, 1995.
28. Juanita Goicovici, *Formarea progresivă a contractului*, Editura Wolters Kluwer, București, 2008.
29. Lucian Săuleanu, *Societăți comerciale. Studii*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
30. Ioan Lazăr, *Dreptul finanțelor publice. Vol. 1. Drept bugetar*, Editura Universul Juridic, București, 2013.
31. *Armonizarea legislativă europeană în domeniul răspunderii persoanei juridice. Comunicări susținute la International Summer School Lapusna*, 2009, Editura Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2009.
32. Radu N. Catană, *Dreptul societăților comerciale. Probleme actuale privind societățile pe acțiuni. Democrația acționarială*, Editura Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2007.
33. Radu N. Catană, *Dreptul asigurărilor. Reglementarea activității de asigurare. Teoria generală a contractului de asigurare*, Editura Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2007.
34. Paul Vasilescu, *Drept civil. Obligațiile*, Editura Hamangiu, București, 2012.
35. Ion Turcu, Liviu Pop, *Contractele comerciale*, vol. I și II, Ed. Lumina Lex, București, 1997.
36. Ion Turcu, *Vânzarea în Noul Cod civil*, Ed. C.H. Beck, București, 2011.
37. Ion Turcu, *Tratat teoretic și practic de drept comercial*, Vol. IV, Ed. C.H. Beck, București, 2009.
38. Ion Turcu, *Teoria și practica dreptului comercial român*, Vol. I, II, Ed. Lumina Lex, București, 1998.
39. Ion Turcu, *Operațiuni și contracte bancare. Tratat de drept bancar*, vol. I și II, Ed. Lumina Lex, București, 2004.
40. Ion Turcu, *Operațiuni și contracte bancare*, Ed. Lumina Lex, București, 1997.
41. Ion Turcu, Mădălina Botină, *Dreptul afacerilor întreprinderii*, vol. 1, Editura C.H. Beck, București, 2013.
42. Dan Drosu Șaguna, Monica Amalia Rațiu, *Drept bancar*, Ed. C.H. Beck, București, 2007.
43. Lucian Săuleanu, Lavinia Smarandache, Alina Dodocioiu, *Drept bancar*, Ed. Universul Juridic, București, 2009.

44. Gheorghe Piperea, *Drept comercial*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008
45. Gheorghe Piperea, *Drept comercial*, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2009
46. Gheorghe Piperea, *Introducere în dreptul contractelor profesionale*, Ed. C.H. Beck, București, 2011
47. Angela Miff, Ciprian Păun, Alina Oprea, *Dreptul afacerilor*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2009
48. Dragoș-Mihail Mănescu, *Regimul juridic al societăților bancare*, Ed. Hamangiu, București, 2009
49. Vasile Luha, *Titluri de credit. Cambia*, Ed. Lumina Lex, București, 1998
50. I. L. Georgescu, *Drept comercial român*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2002
51. Alexandru-Mihnea Găină, *Drept fiscal și procedură fiscală*, Ed. Universul Juridic, București, 2009
52. Eugenia Florescu, *Regimul juridic al titlurilor de credit și al valorilor mobiliare*, Ed. Rosetti, București, 2005
53. Aida Diana Dumitrescu, *Titlurile de valoare: reglementare, doctrină, jurisprudență*, Ed. C.H. Beck, București, 2011
54. Radu Diaconu, *Instituții financiare nebancale*, Ed. C.H. Beck, București, 2011
55. Ion Deleanu, *Părțile și terții. Relativitatea și opozabilitatea efectelor juridice*, Ed. Rosetti, București, 2002
56. Ion Deleanu, *Ficțiunile juridice*, Ed. All Beck, București, 2005
57. Stanciu D. Cărpenaru, *Drept comercial român*, Ediția a VI-a, Ed. Universul Juridic, București, 2007
58. Motica Radu, Bercea Lucian, *Drept comercial român și drept bancar*, vol. II, Ed. Lumina Lex, București, 2001
59. Dragoș-Mihail Mănescu, *Regimul juridic al societăților bancare*, Editura Hamangiu, București, 2009.
60. *In honorem Corneliu Bîrsan*, Editura Hamangiu, Revista Dreptul, București, 2013.
61. Vladimir Hanga, Mircea Dan Bob, *Curs de drept privat roman*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2011.

62. I.N. Fiñescu, *Drept comercial*, vol. II, Editat de Al. Th. Doicescu Licențiat în Drept, București, 1929.
63. Dan Chirică, *Tratat de drept civil. Contracte speciale. Volumul I. Vânzarea și schimbul*, Editura C.H. Beck, București, 2008.
64. Liviu Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Volum II. Contractul*, Editura Universul Juridic, București, 2009.
65. Irina Sferdian, *Dreptul asigurărilor*, Editura C.H. Beck, București, 2007.

Articole, Studii:

1. David Hayton, *Trusturile în dreptul internațional privat european*, în *Revista de Drept Internațional Privat și Drept Privat Comparat*, Editura Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006, p.
2. Al. Berda, *Fiducia*, în *Specificitate și complementaritate în dreptul privat european. Conflicttele de legi și jurisdicții și integrarea juridică europeană*, coord. Dan Andrei Popescu, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 438-518.
3. Mădălin-Irinel Niculeasa, *Regimul fiscal al fiduciei*, *Revista Română de Drept Privat*, nr. 5/2012, p. 66-89.
4. Valeriu Stoica, *Patrimoniul de afecțiune – continuitate și reformă*, *RRDP*, nr. 2/2013, p. 13-22.
5. Dan Chirică, *Fiducia în noul Cod civil*, în *Noile Coduri ale României, Studii și cercetări juridice*, editura Universul Juridic, București, 2011, p. 185-208.
6. Lavinia Tec, *Aplicații ale fiduciei în dreptul afacerilor în lumina noului Cod civil*, în *Noile Coduri ale României, Studii și cercetări juridice*, editura Universul Juridic, București, 2011, p. 208-223.
7. Codrin Macovei, *Reglementarea liberalităților fideicomisare și reziduale în noul Cod civil*, în *Noile Coduri ale României, Studii și cercetări juridice*, editura Universul Juridic, București, 2011, p. 223-235.

8. Cătălin R. Tripon, *Fiducia, rezultat al interferenței celor 2 mari sisteme de drept*, în RRDP, nr. 2/2010, pp. 187-192.
9. Ioan Popa, *Contractul de fiducie reglementat de noul Cod civil*, în RRDP, nr. 2/2011, pp. 213-252.
10. Safta Alexandra Cosmina, Buliga Mirela Violeta, *Considerații privind regimul juridic și fiscal al fiduciei*, în RRDP, nr. 4/2012, pp. 112-121.
11. Adrian Tamba, *Despre anticreza sau gajul imobiliar*, SUBB *Jurisprudentia*, nr. 1/2012 (<http://www.studia.ubbcluj.ro/download/pdf/698.pdf>)
12. Olivier Moréteau, *An Introduction to Contamination*, Journal of Civil Law Studies, vol. 3, 1-1-2010, disponibil la <http://digitalcommons.law.lsu.edu/jcls/vol3/iss1/3/> (01.12.2013)
13. Michele Graziadei, *Legal Transplants and the Frontiers of Legal Knowledge*, Theoretical Inquiries in Law [Vol. 10:693], p. 693, disponibil la <http://www.iuctorino.it/sites/default/files/docs/Professor%20Graziadei%20-%20Legal%20Transplants.pdf> (01.12.2013)
14. Holger Spamann, *Contemporary Legal Transplants - Legal Families and the Diffusion of (Corporate) Law*, Discussion Paper No. 28, 4/2009, Harvard John M. Olin Center for Law, Economics, and Business Fellows' Discussion Paper Series, disponibil la http://www.law.harvard.edu/programs/olin_center/fellows_papers/pdf/Spamann_28.pdf (01.12.2013).
15. Michele Graziadei, *Legal Culture and Legal Transplants*, Reports to the XVIIIth International Congress of Comparative Law, Washington, D.C. 2010, „Legal culture and legal transplants” prepared by the Isaidat Law Review for the Società Italiana di Ricerca nel Diritto Comparato (SIRD), (2011) Volume 1 –Special Issue 1, Article 16 disponibil la

<http://isaidat.di.unito.it/index.php/isaidat/article/viewFile/46/53>
(01.12.2013).

16. Philip M. Nichols, *The Viability of Transplanted Law: Kazakhstani Reception of a Transplanted Foreign Investment Code*, disponibil la [https://www.law.upenn.edu/journals/jil/articles/volume18/issue4/Nichols18U.Pa.J.Int'lEcon.L.1235\(1997\).pdf](https://www.law.upenn.edu/journals/jil/articles/volume18/issue4/Nichols18U.Pa.J.Int'lEcon.L.1235(1997).pdf) (01.12.2013)
17. Interviu cu prof. univ. dr. Valeriu Stoica, realizat de Alina Crăciun, coordonator reviste Wolters Kluwer România, publicat în revista *Pandectele Române* nr. 11/2013. <http://www.wolterskluwer.ro/info/articole/despre-noul-cod-civil-ordinea-intemeiata-pe-libertate-si-frumusetea-valorilor/> (18.12.2013)
18. Radu Rizoiu, *Mandatul irevocabil ca tehnică de garantare a obligațiilor*, în RRDP, nr. 4/2009, p. 180.
19. Anne-Valérie Le Fur, *L'acte d'exploitation dela chose d'autrui*, RTDCiv.2004, p.429
20. Alain Sériaux, *La notion juridique de patrimoine. Brèves notations civilistes sur le verbe avoir*, RTDCiv.1994, p. 801.
21. Bujorel Florea, *Unele observații asupra contractului de fiducie astfel cum este reglementat în noul Cod civil*, Revista „Dreptul”, nr. 7/2013, p. 60-82.
22. Mihnea-Dan Radu, *Fiducia: From Fides to Trust and the New Civil Cod Regulation, Valahia University. Law Study*, nr. 2/2012, p. 238-246 (disponibil online <http://www.analefsj.ro/ro/reviste/numarul20/nr20.pdf>)
23. Vasile Nemeș, *Contractul de fiducie conform Noului Cod civil*, în „Curierul judiciar” nr. 10/2011, p. 518-525.
24. Hunor Burian, *Fiducia în lumina Noului Cod civil*, în „Revista Româno-Maghiară de Științe Juridice”, nr. 1/2011, p. 30-48 (www.jog.sapientia.ro)
25. N. Diaconu, *Legea aplicabilă fiduciei cu element străin în lumina Codului civil*, în „Dreptul” nr. 9/2012, p. 87

26. Florin Marius Tacu, *Aspecte privind reglementarea fiduciară în noul Cod civil*, în volumul „*Perspectivile dreptului românesc în Europa Tratatului de la Lisabona*”, Editura Hamangiu, București, 2010, p. 183 și urm.
27. Atanasiu, Ana Gabriela, „*Fiducia*”, Revista Romană de Drept al Afacerilor, nr. 4/2011 p.
28. Mirela Iovu, „*Fiducia – o instituție juridică milenară, dar modernă prin aplicabilitatea sa și în secolul XXI*”, Caietele Juridice ale BNR, nr. 1/2012, pp. 56-62.
29. Brândușa Ștefănescu, „*Instituția fiduciei reglementată de Codul civil și consecințele asupra legislației bancare*”, Caietele Juridice ale BNR, nr. 1/2012, pp. 16-20.
30. Bouteille Magali, *La fiducie. Un potentiel inexploité*, disponibil online la <http://cnriut09.univ-lille1.fr/articles/Articles/Fulltext/75a.pdf>
31. R.Constantinovici, *Equity și Trust*, în revista „Dreptul”, nr. 1/2004, p. 206
32. Mihai David, *Experimentul european al fiduciei – realități și perspective* - , în *Drept și drepturi – tradiție și modernitate. In honorem Ion Deleanu*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p.107-126.
33. Liviu Marius Harosa, *Fiducia, o remodelare a dreptului de proprietate*, în *Liber amicorum Liviu Pop*, Editura Hamangiu, 2014, în curs de apariție.
34. Liviu Marius Harosa, *Scurte considerații asupra fiduciei în reglementarea noului Cod civil*, în *RRDA*, nr. 9/2013, disponibil la <http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=11013182>
35. Ion Turcu, *Se poartă Fiducia*, articol online, disponibil la <http://www.juridice.ro/244256/se-poarta-fiducia.html> (publicat în 19.02.2013).

36. R.M. Popescu, E. Oprina, *Fiducia și implicațiile acesteia asupra executării silite*, în RRES, nr. 4/2011, p. 67-85.
37. A. Rățoi, *Fiducia*, în *Noul Cod civil. Note. Corelații. Explicații*, Editura C.H. Beck, București, 2011, p. 269-276.
38. Gheorghe Buta, *Fiducia*, în *Noul Cod civil. Studii și comentarii*, coordonator Marilena Uliescu, vol. II, Editura Universul Juridic, București, 2013, p.321-350.
39. Gheorghe Buta, *Administrarea bunurilor altuia*, în *Noul Cod civil. Studii și comentarii*, coordonator Marilena Uliescu, vol. II, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 350-385.
40. M. Afrăsinei, M-L Belu-Magdo, A. Bleoancă, ..., *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, vol. 1, art. 1 -952, Editura Hamangiu, București, 2012.
41. Rodica Constantinovici, *Comentariu art. 773*, p. 823, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664*, Editura C.H.Beck, București, 2012.
42. Ionut Popa, *Cesiunea de contract în reglementarea noului Cod civil*, în RRDA, nr.
43. Cornel Popa, *Configurația preluării de datorie în noul Cod civil*, în RRDA, nr.
44. Rene Demogue, *Des modification au contrat par volonte unilateral*, RTDCiv, 1907. p. 245.
45. Marquis de Vareilles-Sommières, *La définition et la notion juridique de propriété*, RTDCiv., 1905, p. 497.
46. A. Duțu-Buzura, *From World Heritage to Environmental Patrimony*, AGORA International Journal of Juridical Sciences, No. 4 (2013), pp. 42-48, disponibil la <http://univagora.ro/jour/index.php/aijjs/article/viewFile/825/173ro>
47. Antoine Bureau, *Le contrat de fiducie : étude de droit comparé Allemagne, France, Luxembourg*, disponibil la

- http://www.juripole.fr/memoires/compare/Antoine_Bureau/partie2.html
48. Philippe Hoss, Patrick Santer, *Le contrat fiduciaire en droit luxembourgeois*, disponibil la <http://www.ehp.lu/uploads/media/Contratfiduciairedroitluxembourgeois.pdf>
49. *Proposition de loi instituant la fiducie, Examen des articles*, disponibil la <http://www.senat.fr/rap/106-011/106-0119.html>
50. Michel Grimaldi, *L'introduction de la fiducie en droit français*, disponibil la <http://henricapitantlawreview.net/article.php?id=309>
51. Laurent Aynes, *Les opérations fiduciaires* (Colloque de Luxembourg). In: *Revue internationale de droit comparé*. Vol. 38 N 4. Octobre-décembre. pp. 1241-1242, disponibil la: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/ridc_0035-3337_1986_num_38_4_2586
52. Sabine Danino Sultan, *La convention de portage*, disponibil la http://www.glose.org/Art_portage.htm#_ftn4
53. Thomas Naudin, *La théorie du patrimoine à l'épreuve de la fiducie*, disponibil la http://www.memoireonline.com/11/07/707/m_la-theorie-du-patrimoine-a-l-epreuve-de-la-fiducie0.html
54. Thomas Amico, *Les conventions de portage*, disponibil la <http://www.tomamico.com/wp-content/uploads/2006/05/Les%20conventions%20de%20portage.pdf>
55. Dan Chirică, *Noul Cod civil - direcții de evoluție*, Interviu publicat în revista Pandectele Române cu numărul 4/2013, disponibil la <http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=11012583>
56. Emil Molcuț, *Rolul formalismului în evoluția dreptului*, în *In honorem Corneliu Bîrsan*, Editura Hamangiu, Revista Dreptul, București, 2013, p. 901-906.

57. Dan Oancea, *Elementele esențiale ale contractelor în dreptul roman*, în *In honorem Corneliu Bîrsan*, Editura Hamangiu, Revista Dreptul, București, 2013, p. 907-914.
58. Ivan P. Mangatchev, *Fiducia Cum Creditore Contracta in EU Law*, în Social Science Research Network, disponibil la http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1474199